

BUDAPEŠTIANSKY SLOVAK

ČASOPIS SLOVENSKEJ SAMOSPRÁVY BUDAPEŠTI

XXIII. ROČNÍK

5. ČÍSLO

OKTÓBER 2018

Foto: *Lubomíra Fallerová*

Foto: Mariana Bajczerová

*Jubileum Spolku Slovákov z Maďarska na Slovensku
5. strana*

Foto: Ján Pitoňák

*Oslavy Dňa ústavy SR v Békešskej Čabe
6. strana*

Foto: Zlatko Papuček

*Vertigo - zaslúžená odmena a iné
8. strana*

Foto: Lubomíra Fallerová

*Slováci v Novej Pešti
9. strana*

Foto: Zoltán Horváth

*Výlet slovenských seniorov do minulosti
9. strana*

Foto: Lubomíra Fallerová

*Zrod skla pred očami návštevníkov SI
13. strana*

Jesenné aktivity Slovenskej samosprávy Budapešti

Pre jesenné mesiace je charakteristický vysoký počet aktivít, a to až do takej miery, že občas sa ťažko rozhodnúť, ktorú uprednostniť.

Medzi jednu zo septembrových úloh, ktoré museli poslanci Slovenskej samosprávy Budapešti bez možnosti výberu splniť, bolo odstrániť nedostatky v jej stanovách, na ktoré ju upozornil Úrad vládneho zmocnenca pre hlavné mesto Budapešť. Vzhľadom na rozsah kolízií s platnými právnymi predpismi bolo nevyhnutné požiadať o pomoc odborníka, ktorú samospráve poskytol **Dr. Dénes Nemes**. Vďaka nemu mohli poslanci SSB 25. septembra schváliť a odoslať na odobrenie doplnené a upravené stanovky zboru.

Na zmienenom septembrovom zasadnutí sa poslanci dohodli, že pri príležitosti 100. výročia vzniku ČSR usporiadajú v októbri v spolupráci so Slovenskou samosprávou II. obvodu prednášku a vedomostnú súťaž pre študentov slovenského gymnázia v Budapešti. Kvízové otázky zostavil podpredseda SSB **Pavol Beňo**, ktorý navrhol pozvať prednášať o postoji a zásluhách na vzniku Československých slovenských osobností, ktoré žili, resp. v tom čase pôsobili na území dnešného Maďarska, vedeckého pracovníka Maďarskej akadémie vied, odborníka na medzinárodné a európske právo **PhD. Ivana Halásza**.

Poslanci odsúhlasili, aby na podujatí venovanom Dňu ústavy SR v Békešskej Čabe, ktoré usporiadal generálny konzul Slovenskej republiky

v Maďarsku **Igor Furdík**, zastupoval SSB **Pavol Beňo**. Uznesli sa na tom, že na Stálej konferencii Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2018, ktorú organizoval koncom októbra Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, bude SSB zastupovať poslanec **Levente Galda**.

Slovenská samospráva Budapešti prijala v septembri pozvanie starostky obce Zalavár **Ildiky Horváthovej** a spoločne so Slovenskou samosprávou XVII. obvodu Budapešti a tamojším Spolkom na zachovanie ľudových tradícií sa zúčastnila na Dni obce spojenom s Knedľovým festivalom.

Začiatkom októbra sa poslanci SSB vybrali na vlastivedný zájazd na Slovensko, počas ktorého si uctili pamiatku zakladateľov Československej republiky.

Z iniciatívy SSB sa koncom októbra konala pravidelná koordináčna porada, na ktorej sa prítomní predstavitelia jed-

notlivých obvodných slovenských samospráv navzájom informovali o pripravovaných programoch a okrajovo spomenuli komunálne voľby, ktoré sa uskutočnia v budúcom roku.

V priebehu uplynulých dvoch mesiacov zastupovali SSB jej poslanci na mnohých podujatiach, napríklad na Dňoch Novej Pešti, na Národnostnom dni v Peštianskom Alžbetíne a na výlete loďou, usporiadanom Slovenskou samosprávou IX. obvodu. Zúčastnili sa na výstavách v Slovenskom inštitúte, na literárnom večierku usporiadanom pri príležitosti 40. výročia zrodu antológie slovenských spisovateľov v Maďarsku *Výhonky*. Boli prítomní na recepcii v Peštianskej redute, ktorú pri príležitosti 100. výročia vzniku ČSR usporiadali veľvyslanci Českej republiky a Slovenskej republiky v Maďarsku, ako aj na koncerte mladých českých a slovenských hudobných talentov, ktorý sa konal pri tej istej príležitosti v priestoroch Hudobnej akadémie F. Liszta. Nevynechali ani Deň slovenských seniorov usporiadaný v priestoroch Národnostného domu XIV. obvodu Budapešti, či premiéru slovenského divadla Vertigo Dámska šatňa a národnostnú putovnú výstavu detských kresieb v budapeštianskej slovenskej škole. Prirodzene, boli prítomní na slávnostnom odovzdávaní ceny Pro Cultura Minoritatum Hungariae, ktorú udelilo Ministerstvo ľudských zdrojov aj slovenskému divadelnému súboru Vertigo.

Text a foto: Ľubomíra Fallerová

Vlastivedný zájazd poslancov Slovenskej samosprávy

Poslanci *Slovenskej samosprávy Budapešti* sa v dňoch 2. až 5. októbra vydali na Slovensko po stopách zakladateľov Československej republiky. Pôvodne mala SSB v úmysle zapojiť do tohto projektu záujemcov zo všetkých slovenských samospôsobiacich v hlavnom meste, vysvitlo však, že viaceré zbory študijné cesty obdobného charakteru v predchádzajúcich mesiacoch už zrealizovali, ale boli aj také, ktoré sa nemohli pridať z finančných dôvodov.

Dlho sa rozhodovalo, kde všade by sa patrilo zísť, s čím sa oboznámiť, až sa v konečnom výsledku zrodila trasa Galanta – Košariská – Brezová pod Bradlom – Hodonín. Ubytovali sme sa v Trenčianskych Tepliciach.

Prvou zastávkou na našej ceste bolo Vlastivedné múzeum v Galante, ktoré okrem stálej expozície v tom čase ponúkalo záujemcom aj výstavu venovanú tzv. osmičkovým výročiam slovenských dejín. Mnohé významné či medzníkové udalosti v dejinách Slovenska sa totiž udiali v rokoch 1848, 1918, 1938, 1948, 1968 a hoci novembrová Nežná revolúcia pripadla na rok 1989, historický zlom sa začal pripravovať už v roku 1988. Výstava venovaná okrúhlym výročiam bola pre nás prirodzeným odrazovým mostíkom na pohľad do slovenských dejín v širších súvislostiach a na ich prepojenie so súčasnosťou. Medzi ne patrí 155. výročie založenia Matice slovenskej v roku 1863, udalosti revolučného roku 1848 a reč Ľudovíta Štúra v Uhorskom sneme o jazykových právach Slovákov, prvé zasadnutie Slovenskej národnej rady, 100. výročie skončenia 1. svetovej vojny, založenie Československej republiky, ale aj Mníchovská dohoda, vznik predvojnového Slovenského štátu, Február 1948, Pražská jar a následný vpád vojsk Varšavskej zmluvy v r. 1968 na územie Československa a v neposlednom rade vznik samostatnej Slovenskej republiky v roku 1993. Dočasná expozícia priblížila návštevníkom tieto výročia prostredníctvom

textových panelov a dobových dokumentov. Múzeom nás sprevádzala *Alena Dömötörövä*, ktorá nám okrem tejto výstavy priblížila aj ostatné expozície.

Po návšteve múzea sme sa stretli s predsedníčkou Spolku Slovákov z Maďarska, pôvodom Komlóšankou *Annou Pilárikovou*. Poslanci SSB sa nemohli zúčastniť na septembrových oslavách 20. výročia založenia tohto občianskeho združenia, ktoré organizoval Spolok Slovákov z Maďarska v spolupráci s Mestským kultúrnym strediskom a Domom Matice slovenskej v Galante pod názvom *Žijeme pod jedným slnkom*, preto týmto stretnutím chceli vyjadriť svoju spolupatričnosť, naznačiť dôležitosť udržiavania kontaktov so Slovákami, ktorí sa pred sedemdesiatimi rokmi presídlili z Maďarska na Slovensko. Pani Piláriková ich informovala o priebehu osláv a odovzdala predsedníčke SSB *Edite Hortiovej* publikáciu s názvom *Milníky času*, ktorá zhrňuje dvadsaťročnú činnosť spolku.

Po srdečnom, priateľskom rozhovore sa ťažko lúčilo so sympatickou pani Annou, ale určite dôjde aj k ďalším stretnutiam či už na Slovensku, alebo v Maďarsku. Z Galanty sme pokračovali v ceste do Trenčianskych Teplíc, ktoré sa na pár dní stali našou základňou. Odtiaľto sme vyrážali do okolia s cieľom vzdať hold dvom významným osobnostiam slovenskej a československej histórie – spoluzakladateľovi ČSR, generálovi *Milanovi Rastislavovi Štefánikovi* a prvému prezidentovi ČSR *Tomášovi G. Masarykovi*.

Múzeum M. R. Štefánika v Košariskách bolo ďalšou zastávkou poslancov SSB na Slovensku. Je to rodný dom, bývalá evanjelická fara, v ktorom sa vedec, astronóm, všestranný vynálezca, vojak, diplomat a politik Milan Rastislav Štefánik 21. júla 1880 ako šiesty syn z 12 detí tamojšieho evanjelického farára *Pavla Štefánika* a jeho manželky *Albertíny Zuzany Jurenkovej* narodil. Expozícia múzea

približuje prostredie, v ktorom strávil detstvo, jeho ďalší, dá sa povedať dobrodružný život súvisiaci s výpravami venovanými pozorovaniu zatmenia slnka v rôznych krajinách sveta a, prirodzene, účasť v 1. svetovej vojne, v ktorej ako francúzsky občan bojoval v hodnosti podporučíka, bol vojnový pilot na francúzskom fronte. Francúzske občianstvo získal počas svojho pôsobenia v Paríži. Rodičovská výchova a prostredie, v ktorom žil a vyrastal, mu vštepili neobyčajne pevné citové základy slovenského národného povedomia a pravdepodobne práve vďaka tejto skutočnosti sa tak usilovne zapojil do príprav vytvorenia Československa. Aj túto činnosť približuje návštevníkovi expozícia múzea, ako aj tragický koniec jeho krátkeho, zato veľmi bohatého a zmysluplného života. Zahynul 4. mája 1919, keď sa lietadlo, ktorým sa vracal z Talianska, zrútilo pri pristávaní manévri neďaleko Ivanka pri Dunaji. Celá posádka našla v troskách lietadla okamžitú smrť. Štefánikovo život sa skončil náhle, na prahu nového života v oslobodenej vlasti, o ktorej vznik sa tak mimoriadne zaslúžil.

Z Košarísk sme sa vydali do neďalekej Brezovej pod Bradlom, nad ktorou sa na vrchu Bradlo týči veľkolepá mohyla z bieleho spišského travertínu, ktorú postavili v roku 1928 podľa projektu *Dušana Jurkoviča* a je miestom dôstojného odpočinku veľkého syna slovenského národa, generála Milana Rastislava Štefánika. Každý rok v máji sa tu konajú celonárodné stretnutia oslavujúce život a dielo generála Štefánika. Poslanci SSB si pamiatku Štefánika uctili uložením venca k mohyle.

Z Brezovej pod Bradlom sme zamierili do Hodonína, mesta na Morave, v ktorom sa 7. marca 1850 narodil 1. československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Tam sme navštívili Masarykove múzeum, ktorého expozícia je venovaná najvýznamnejšiemu hodonínskemu rodákovi

Budapešti po Slovensku

a položili sme veniec na mieste, kde kedysi stál jeho rodný dom. Jeho otec **Jozef Masárik** bol pôvodom Slovák z Kopčian a bol kočišom na statku Nathana Redlicha, matka **Terézia Kropáčková** z Hustopečí, podstatne staršia ako otec, bola panskou kuchárkou. Masaryk sa raz vyjadril, že v tomto chudobnom prostredí mu nikdy nenapadlo, že raz bude niečím iným ako chudobným robotníkom. Z expozície na zámočku, venovanej krok za krokom jeho životu a kariére vysvitá, že ani rodičia na to nemysleli, chceli mať zo syna poriadneho remeselníka. On striedal učňovstvá dovtedy, kým na popud bývalých učiteľov nezačal študovať na gymnáziu. Išlo o veľmi nadaného človeka, ktorý sa

z kováčskeho učňa vypracoval na pedagóga, novinára, filozofa, sociológa, politika, štátnika a zakladateľa ČSR.

Čechov a Slovákov považoval za jeden národ, čo možno vyplýva z oblasti, kde vyrastal, kde sa hovorilo zmiešaným česko-slovenským nárečím. Jeho osobný vzťah k Slovákom bol srdečný, ale nepretavil sa do politickej podoby. Na Slovensku často a rád pobýval i ako prezident (Topoľčianky, Hrušov, Bystrička). Vo svojich vyjadreniach na Slovensku a voči Slovákom (vrátane amerických Slovákov počas prvej svetovej vojny) sa vydával za zástancu Slovákov a autonómneho Slovenska (napríklad roku 1918 povedal, že „Bude slobodné Česko a bude slobodné Slovensko....Každá

vetva bude pánom vo svojom dome“, autonómne Slovensko však za jeho prezidentovania nikdy nevzniklo zo zrejmých obáv oslabenia jednoty proti nedemokratickým susedom. Prezident T. G. Masaryk zomrel 14. marca 1937 v Lánoch pri Prahe.

Trenčín, Laugaricio, jedno z troch najstarších slovenských miest, bol poslednou zastávkou na trase vlastivedného zájazdu poslancov SSB. Hrad, historické pamiatky v centre mesta, držkovú polievku pre fajňsmekrov a bryndzové halušky nemohli vynechať počas pobytu na Slovensku, ktorý sa mohol uskutočniť vďaka podpore Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, za čo aj touto cestou ďakujeme.

Eubomíra Fallerová

Jubileum Spolku Slovákov z Maďarska na Slovensku

Poslanci Slovenskej samosprávy Budapešti počas vzdelávacieho zájazdu navštívili mesto Galanta, kde sa stretli s predsedníčkou Spolku Slovákov z Maďarska Annou Pilárikovou, ktorá ich informovala o činnosti ich 20-ročnej organizácie. O oslavách jubilea nám napísala článok.

Žijeme pod jedným slnkom. Pod týmto názvom sa 22. septembra uskutočnilo jubilejné stretnutie Spolku Slovákov z Maďarska na Slovensku, ktorý si pripomenul svoje 20-ročné trvanie. Pravdaže, aj svojej aktívnej práce venovanej predovšetkým tým, ktorí pred viac ako 70 rokmi našli svoj nový domov v krajine svojich predkov, v bývalom Československu. Keďže mnohí repatrianti dosahujú už pokročilý vek, na podujatí sa zúčastnili aj ich potomkovia a sympatizanti, všetci, ktorí mali záujem zmysluplne stráviť toto jesenné popoludnie. Mestské kultúrne stredisko v Galante bolo ako obyčajne pri podobných akciách zaplnené do posledného miesta. Nechýbali medzi nami ani naši krajanovia z Maďarska, ktorí sa v roku 1947 rozhodli žiť aj naďalej vo svojom rodisku. Radi sme medzi nami privítali predsedníčku Celoštátnej slovenskej

samosprávy v Maďarsku **Alžbetu Hollerovú Račkovú**, predsedníčku slovenskej samosprávy a riaditeľku slovenskej školy v Slovenskom Komlóši **Zuzanu Laukovú** a predsedníčku Organizácie komlôšskych Slovákov **Marianu Balczzerovú Melegovú**.

Podujatie poctili svojou účasťou aj primátor mesta Galanta **Peter Paška**, herec, režisér a vysokoškolský pedagóg **Juraj Sarvaš**, riaditeľ Termálneho kúpaliska v Podhájskej **Jozef Barcaj**, členovia Spolku segedínskych Slovákov a celý rad ďalších významných osobností, ktoré úspešne spolupracujú s našim spolkom. Činnosť organizácie bilancovala jeho predsedníčka **Anna Piláriková**, ktorá stojí na jej čele od začiatku. Výbor spolku udelil dvadsiatim inštitúciám a jednotlivcom pamätné listy za dlhoročnú aktívnu podporu a pomoc spolku zameranú na udržiavanie kultúrneho dedičstva predkov, zvykov a tradícií v tom najširšom zmysle slova, nezabúdajúc na previazanosť ku krajanom v Maďarsku a pestovanie oficiálnych partnerských vzťahov medzi mestami Slovenský Komlós a Galanta.

Súčasťou podujatia bola aj prezentácia publikácie k 20. výročiu spolku pod názvom *Milníky času*. Jej uvede-

nie do života uskutočnila na profesionálnej úrovni predsedníčka OZ Dotyky ľudskosti **Mária Katarína Hrkpová**. Slová požehnania konseniorky a pani farárky evanjelickej cirkvi a. v. zo Sládkovičova boli duchovným obohatením stretnutia.

V kultúrnom programe vystúpili folklórna skupina *Nezábudka* zo ZŠ Vlčany spoločne s folklórnou skupinou *Zámčan*. Milým príspevkom bolo vystúpenie žiakov ZUŠ Jozefa Haydna z Galanty v sprievode učiteľa **M. Skalnického**. Na rad prišli aj naši hostia s čarovnými mandolínami, súbor *Tremolo* zo Slovenského Komlóša so sólistkou **Annou Ištvánovou**. Piesne **Natálie Kóšovej**, **Michala Domonkoša** a **Petra Fahna** pôsobili ako balzam na dušu prítomných. S vystúpením prispela aj tanečná skupina *Bučkovanka*. To všetko pri dobrom občerstvení a vo výbornej atmosfére.

Podujatie finančne podporili partnerské mesto Galanta a Termálne kúpalisko v Podhájskej, ale aj množstvo ďalších vďačných subjektov, ktorým sú téma a hodnoty dolnozemskej Slovenskej Slovákov blízke, za čo sa patrí poďakovať.

Anna Piláriková

Oslavy Dňa ústavy SR v Békešskej Čabe

Generálny konzul Slovenskej republiky so sídlom v Békešskej Čabe **Igor Furdík** usporiadal 19. septembra v Hoteli Fiume slávnostnú recepciu pri príležitosti Dňa ústavy Slovenskej republiky. Pozvanie prijali poprední predstavitelia župy a mesta na čele s parlamentným poslancom za Békešskú Čabu **Tamásom Herczegom** a primátorom mesta **Péterom Szarvasom**. Prítomná bola aj predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, poslankyňa Slovenskej samosprávy VI. obvodu Budapešti **Alžbeta Hollerová Račková**, zástupca predsedníčky Slovenskej samosprávy Budapešti **Pavol Beňo**, ako aj predstavitelia okolitých obcí so slovenským obyvateľstvom, slovenských samospáv a inštitúcií.

Generálny konzul vo svojom pozdravnom prejave pripomenul, že Slovensko v tomto roku oslavuje viacero významných výročí, akým je zrod Československej republiky a štvrtoročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky. Poukázal na to, že SR je etablovaný a úspešný štát s dynamicky sa rozvíjajúcou ekonomikou a vysokou medzinárodnou reputáciou. Zdôraznil, že Ústava SR, prijatá 1. septembra 1992, zakotvuje základné princípy právneho štátu, pluralitnej demokracie, ochranu občianskych práv a slobôd. Spomenul aj to, že Slováci a Maďari sú si veľmi blízki, lebo počas dlhých stáročí spolunažívania v štátnom útvere, ktorým bolo Uhorské kráľovstvo, zdieľali spoločný osud.

Po recepcii sa v Malom evanjelickej kostole uskutočnil slávnostný koncert *orchestra Štátnej filharmónie z Košíc* pod taktovkou šéfdirigenta **Zbyňka Müllera**. Na programe boli diela **Jána Cikkeru**, **Antonína Dvořáka** a **Ludwiga van Beethovena**. Nadšené obecenstvo po každej skladbe ocenilo skvelý výkon hudobníkov búrlivým potleskom.

Pavol Beňo

Slováci z Budapešti

Po piaty raz sa v Zalaváre 15. septembra uskutočnil v rámci Dňa obce Knedľový festival. Avšak po prvý raz s „medzinárodnou“ účasťou. Starostka obce **Ildikó Horváthová** naň tento raz pozvala nielen odvážlivcov z okolia Balatonu, ale aj príslušníkov národností, ktorí v priebehu roka prichádzajú do Pamätného parku, aby si uctili odkaz vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda. K pozvaniu pridala prosbu, aby so sebou priniesli ukážku zo svojej kultúry a kuchyne. S radosťou sme pozvanie prijali. Poslankyňa Slovenskej samosprávy Budapešti a zároveň predsedníčka Slovenskej samosprávy XVII. obvodu **Rozália Papová Polereczká** sa v mene *kerestúrskech hrdých dievok* podujala predstaviť slovenské tradície, ktoré v Kerestúre práve vďaka nim dodnes pretrvávajú. Na podujatí sa ako diváci zúčastnili aj Slováci z iných budapeštianskych obvodov a tak autobus vyrážajúci z hlavného mesta v skorých ranných hodinách bol zaplnený do posledného miesta.

Kým Budapešťania cestovali, v Zalaváre v plnom prúde prebiehali prípravy na veľký deň. Úlohy ako ozvučenie a osvetlenie javiska, rozmiestnenie stolov a lavíc v parku pred kultúrnym domom a stoličiek v hľadisku, odštartovanie súťaže vo varení či rozmiestnenie hostí boli presne rozdelené a za každú niekto menovite zodpovedal. Z národností žijúcich v Maďarsku boli v tento deň v Zalaváre prí-

tomní okrem nás stúpenci pravoslávnej cirkvi, ku ktorým patrila aj osemčlenná ruská spevácka skupina. Všetci sa v ten deň v kaplnke sv. Štefana v historickom parku zúčastnili na pravoslávnom obrade v maďarskom jazyku, venovanom svätým Antonovi a Teodózovi Pečerským. Liturgiu celebraval protojerej **István Magyar**, ktorý sem zavítal na pozvanie Hévizskej ortodoxnej cirkvi, koncelebroval protojerej **Nikolaj Kim**. Po liturgii sa hostia premiestnili do parku pred kultúrnym domom, kde ich už čakali starostka Ildikó Horváthová a jej zástupca **Balázs Hajas**.

Kerestúrčania sa na súťaž vo varení svedomito pripravili. Do Zalaváru prišli s hotovým jedlom charakteristickým tak pre Slovákov, ako aj pre Nemcov žijúcich v XVII. obvode: s vareným údeným mäsom, dusenou kyslou kapustou a knedľou obaľovanou v mletých oškvarkoch. Na jeho príprave sa podieľali **Elena Maródiová**, **Mária Maródiová**, **Elena Farkasová** a **Alžbeta Zsilková**. Hneď pri vybaľovaní bolo zrejmé, že majú v účasti na obdobných podujatiach veľkú prax. Všetko išlo ako po masle a nebolo toho veru málo, s čím prišli, či už ide o oblečenie, alebo vybavenie potrebné k ohrievaniu pripraveného jedla a chladeniu nápojov. Zvítali sa mladí i tí skôr narodení a zrazu bolo prestreté na vyšívanych obrusoch a tak sme mohli skôr ako porota ochutnať, s čím budú súťažiť. Myslím si, že

na Dni obce Zalavár

Foto: autorka

aj keď I. cenu neudelili Kerestúrčanom, získala ju tajomníčka ruskej ortodoxnej rady v Hévíze **Jelena Petersová**, od nás dostali za „krau knedlí“, ako toto jedlo poznajú v Kerestúre, jednotku s hviezdíčkou! Inak porota mala veľmi ťažkú úlohu, pretože všetky pripravené jedlá vyzerali výborne, voňali a chutili lahodne. **Zalavárski kamaráti** pod vedením **Zoltána Pála** varili perkelt s českými zemiakovými knedľami, **Spolok dôchodcov sv. Juraja z Balatonszentgyörgyü** – ako mi jeho vedúca **Erzsébet Farkasová** povedala, stály tím od roku 2001 – zase polievku s mäsoвыми knedličkami a ligurčekom a družstvo **Flykonda** na čele so **Zsoltom Horvátom** huby na kyslej smotane so žemľovou knedľou. **Barnabás Kurucz** varil Zalavársku opitú knedľu z nadrobno pomletého bravčového mäsa, na kocôčky nakrájanej domácej údenej šunky, soli, čierneho korenia, cibule, cesnaku s troškou pálenky a bezlaktózovej sladkej smotany. Knedľu obalil v pivnom cestíčku (vajce, soľ, korenie, petržlenová vňať, pivo, hladká múka, smotana) a vysmažil na oleji. Zalavárski strážcovia poriadku **Generál (Attila Kiss)** a **desiatnici** dozerali nad kotlíkom, v ktorom sa varila fazuľovo-kapustová polievka s mäsoвыми knedličkami, ich počínanie pozorne sledovala aj jazvečíčka Cuncika. Minuloročné víťazky „**Mamičky**“, členky **Zalavárskeho rodičovského združenia**, ktorých vedúcou je

Renáta Boncföldiová, varili polievku s množstvom zeleniny, mäsoвыми knedličkami a ligurčekom, bývalí a súčasní zamestnanci samosprávy **Zalavárska veľká rodina** pripravovali v obrovskom kotlíku zalavársku kyslú polievku z okrúhlice a ruskí hostia originálny boršč s hubovými knedľami.

Nad parkom sa vznášali vône pripravovaných jedál, ľudia zvedavo nakúkali do kotlíkov, pričom sa im v ústach zbíhali slinky, keď sa zrazu ozvala siréna hasičského vozidla signalizujúca príchod **Mládežníckeho dychového orchestra** z obce Vonyarcvashegy, ktorý sa pod taktovkou dirigenta **Tamása Kissa** blížil k javisku. Obecenstvo okamžite zaplnilo hľadisko a započúvalo sa do príjemných melódii. Orchester vznikol v roku 1994 a tvoria ho bývalí a súčasní žiaci Hudobnej školy Györgya Festeticsa v Keszthelyi. Je známy doma i v zahraničí a je trojnásobným nositeľom Medzinárodného zlatého diplomu. Po tomto dynamickom úvode sa slova ujala starostka obce, ktorá privítala hostí z blízkeho i vzdialeného okolia a vyjadrila nádej, že ich knedľový festival sa čoskoro stane medzinárodným. Po úvodných slovách pozvala na javisko predstaviteľov ruskej národnosti – protojereja Nikolaja Kima a Jelenu Petersovú. Otec Kim informoval prítomných, že pred viac ako tisíc rokmi bol Zalavár hlavným mestom Panónie, tu žili a pôsobili vierozvestcovia sv. Cyril a Metod. Po jeho prí-

hovore nasledovalo vystúpenie ruskej speváckej skupiny z Kaposváru. Potom pozvala Ildikó Horváthová na javisko predsedníčku Slovenskej samosprávy Budapešti **Editu Hortiovú**, ktorá sa poďakovala za pozvanie a spoluprácu, v ktorej budeme určite pokračovať. Predsedníčka Slovenskej samosprávy XVII. obvodu Budapešti v krátkosti predstavila **Spolok na zachovanie ľudových tradícií**, ktorý už netrpezlivo čakal, aby predviedol svoje tanečné i spevácke umenie. Škoda, že tu sa ceny neudelovali, pretože jeho kultúrny program mal u publika veľký úspech. Mne osobne sa zapáčila záverečná kerestúrska pieseň, ktorej text pripájam. Kultúrny program pokračoval do noci, my sme však museli Zalavár opustiť – čakala nás dlhá cesta domov. Možno o rok prideme na dlhšie a pokúsime sa získať potovnú varechu.

EF

Hol jártál, kde si, te Fekete juhász?
Miért is nem voltál véra vécer u nás?
Ha eljöttél volna véra do kostola,
Megláthadtad volna, aká som ti bola.
Rozmarint ültettem, tulipán mi vyšól,
Özvegy ember vártam, mládenec mi príšól.

Sárga uborka zelený list má,
Táto moja djouka nemá frajera.
Ha nincs neki, ale bude mať,
Jó az isten, bude pomáhať.
A keď nemá, ale bude mať,
dobry pánboh bude pomáhať.

Vertigo – zaslužená odmena a iné

Za dvadsaťdvaročnú činnosť na doskách, ktoré znamenajú svet, udelili Slovenskému divadlu Vertigo 13. októbra v Slávnostnej sieni Národného filmového divadla Uránia v Budapešti štátne vyznamenanie *Pro Cultura Minoritatum Hungariae*, ktoré ale nebolo jediné v tomto roku. Jeho riaditeľka **Daniela Onodiová** na jar tohto roka prevzala za prínos v oblasti divadelného umenia a za úspešné riadenie kultúrnych ustanovizní cenu *Pro Cultura Slovaca*, ktorú pri príležitosti *Svetového dňa kultúrneho dedičstva* v tomto roku po prvý raz udelili reprezentatívne organizácie Slovákov na Dolnej zemi. Sú to zaslužené ocenenia za dlhoročnú prácu v oblasti kultúry, vďaka ktorej sa slovenčina dostáva do všetkých oblastí Maďarska, i do tých najmenších dedín. V divadle pôsobia profesionálni herci i amatéri a lásku k umeniu, k divadlu, k slovenskému slovu vštepuje D. Onodiová aj deťom a mládeži organizovaním divadelných táborov a stretnutí súborov. Svojej práci je odovzdaná telom i dušou a je v sústavnom pohybe. Svedčí o tom aj skutočnosť, že cenu *Pro Cultura Minoritatum Hungariae* ako riaditeľka nemohla prevziať, pretože v rovnakom čase mala plné ruky práce na medzinárodnej prehliadke slovenských ochotníckych divadelných súborov *Spolu na javisku (i mimo neho)* v Sarvaši. Cenu prevzal bývalý člen amatérskoho kolektívu divadla **Ján Benčík**. K dosiahnutému oceneniu všetkým členom gratulujeme a spoločne s nimi dúfame,

Foto: autorka

že sa úspešnému divadlu podarí v čo najbližšom čase získať priestory, po ktorých túžia už 22 rokov, v ktorých by mohli skúšať a vystupovať.

•••

Slovenské divadlo Vertigo nám prináša takmer každý rok nové predstavenie. Premiéru komédie českého dramatika **Arnošta Goldflama** s názvom *Dámska šatňa (Divadlo a herečky z druhej strany)* si mohli pozrieť 6. októbra v Budapešti, v reštauračnom zariadení *Tri vrany* (Három Holló) na peštianskom predmestí Alžbetinho mosta. Napriek podrobnému vysvetleniu D. Onodiovej sme dejisko našli za dosť dobrodružných okolností, ale oplátilo sa. **Viola Thirringová** v role Lizy, **Denisa Dérová** ako Trúda, **Ági Gubíková** v postave Márie a **Ági Jókaiová** ako Klára nám

svojim skvelým hereckým výkonom odhalili tajomné zákulisie dámskej šatne vidieckeho divadla a odkryli osudy štyroch herečiek, ktorým sa divadlo stalo ich druhým domovom a ktorému obetovali časť svojich životov. Divadelná šatňa je akousi prestupnou stanicou, na ktorú prichádzajú, odkladajú svoju civilnú identitu, premieňajú sa na dramatické postavy a odchádzajú na javisko. Potom sa vracajú späť z divadelnej ilúzie do reálneho života. Šatňa je ten magický priestor, kde sa prelínajú ich súkromné životy, ich každodenné radosti aj starosti s divadelným snením. Každá z nich je iná. Jedna je skúsená, dlhoročná členka divadla a iná stojí ešte len na začiatku svojej divadelnej púte. Jedna je trochu ľahkomyselná a bláznivá, iná je precízna a svedomitá. Spoločne zdieľajú svoju šatňu, kde môžu rozprávať o svojich zážitkoch, skúsenostiach, skrytých očakávaniach a túžbach. Skvelá komédia s humorom a láskyplným porozumením núka možnosť nahliadnuť do osudov jednotlivých postáv a do ich vnútra. Z diaľky na javisku vysvitá, že herečky nadržujú v divadle hmotný prospech a prchávajú slávu, ale „láska k divadlu“.

Režisérkou predstavenia je **Margita Garajszká**, do slovenčiny preložil text **Michal Spišák**, dramaturgičkou je **Daniela Onodiová**, kostýmy navrhla **Nóra Árvaová**, hudbu zabezpečil **Dani Dobri**, zvuk a svetlá **Gábor Bálint** a scénu **István Czíngel**.

EF

Slováci v Novej Pešti

Neviem, kedy sa zrodila myšlienka organizovať v jednotlivých mestských častiach Budapešti podujatia nazvané Deň obvodu a tak isto neviem, kedy sa do ich organizovania zapojili národnostné samosprávy, naisto ale viem, že nápad prezentovať na týchto akciách aj kultúru a gastronómiu národností žijúcich v daných obvodoch bol vynikajúci. Nie každý obyvateľ hlavného mesta totiž vie, že popri samosprávach tejto mestskej časti pôsobia aj národnostné samosprávy, ktoré práve na týchto podujatiach môžu predstaviť verejnosti svoju činnosť. Nebolo tomu inak ani 1. septembra v IV. obvode, keď sa v rámci podujatia *Dni Novej Pešti* zahrnujúceho divadelné predstavenia, koncerty, športové a detské programy predstavila so slovenskou kultúrou a gastronómiou miestna slovenská samospráva. Jej predsedníčka **Anna Kutnyánszka**, ktorá pôsobí v tejto funkcii od roku 2006, pozvala pri tejto

príležitosti do obvodu *slovenskú tanečnú skupinu z Kerestúru*. Kultúrny program na pódiu odštartovala *Spevácka a tanečná skupina Braunhaxler*, pôsobiaca popri Nemeckej samospráve III. obvodu. Spomínam ju preto, lebo po vystúpení vyzvali jej členovia prítomných divákov, aby sa k nim pridali a pred javiskom sa naučili niekoľko krokov švábskeho tanca, ktoré sa pri vystúpení zdali byť veľmi jednoduché. K divákovi sa okamžite pridali aj členovia kerestúrskej tanečnej skupiny a bolo vidieť, že aj keď sú amatérskym súborom, tanečné kroky zvládajú ľahšie ako odvážlivci z radov divákov. Krátka lekcija bola zároveň zahrievajúcou rozvíčkou, pretože hneď po nej nastúpili na javisko oni. Ich vedúca, predsedníčka Slovenskej národnostnej samosprávy XVII. obvodu hlavného mesta **Rozália Papová Polereczká**, v krátkosti oboznámila publikum so snahou skupiny zachovať slovenské

tradície obvodu, v ktorom onoho času žilo veľmi veľa Slovákov. Okrem iného sa zmienila o krojoch tanečníkov, ktoré nie sú replikou, ale originály, niektoré majú viac ako osemdesiat rokov. Ich majitelia im ich s láskou odovzdali do užívania, preto sa k nim chovajú s patričnou úctou a veľmi na ne dávajú pozor. V slovenských piesňach sprevádzajúcich vystúpenie, samozrejme, nechýbali ani *Kerestúrske hrdje djovke*. Vystúpenie ukončili *Parchovianskym čardášom* za búrlivého potlesku publika.

V stánku slovenskej samosprávy IV. obvodu ponúkali záujemcom pravú čabiansku klobásu. Nás, zástupcov slovenských volených zborov a organizácií z rôznych budapeštianskych obvodov, ktorí sme zavítali v to popoludnie do Novej Pešti, čakalo rovnaké pohostenie a priateľská beseda za stánkom v tieni košatého stromu.

EF

Výlet slovenských seniorov do minulosti

Klub slovenských dôchodcov zorganizoval 4. októbra výlet v rámci Budapešti. Cieľom účastníkov bola konečná zastávka niekdajšej konskej železnice v mestskej časti Zugliget. Po ceste rušným a hlučným mestom nás v Zugligete privítali ticho a veselé slnečné lúče prenikajúce cez koruny košatých stromov. Výletníkov z peštianskej strany priviezol priamo na miesto autobus číslo 291, odchádzajúci od Západnej stanice. Iní sem prišli autobusom číslo 22. Nemuseli dlho hľadať miesto stretnutia, pretože prekrásne obnovená budova stanice konskej železnice okamžite udrie do očí.

Budovu odovzdali do užívania v roku 1886. Postavili ju v tom čase vo veľmi modernom alpskom štýle. Po desaťročia trvajúcim pustnutím ju v roku 2017 zreštaurovali do pôvodnej podoby. Fasádu zdobí dekoratívna drevená konštrukcia. Kto vojde do čakárne a vzhľadne na strop, uvidí majstrovsy zostrojený drevený krov, zaujímavo kombinovaný s oceľovými

tyčami. Pôvodne slúžila budova ako konečná zastávka konskej železnice. Na jej koncoch boli pošta, respektíve služobné priestory, uprostred otvorená čakáreň. Okrem toho tu bola aj zimná – krytá čakáreň. O náročnosti doby svedčí aj skutočnosť, že v osobitnej budove bolo postavené WC zaopatrené tečúcou vodou. (Tu musíme podotknúť, že na poľutovanie moderná konečná stanica nového metra M4 v Kelenföldre nie je vybavená hygienickým zariadením.) Na prelome storočia sa objavila električka a tak aj konskú železnicu v Zugligete vystriedalo elektrické koľajové vozidlo. V dôsledku závažnej havárie (v roku 1900 sa jedna električka na šikmej trati náhodou dala do pohybu a spôsobila smrteľnú nehodu) predĺžili trať a budova v Zugligete už nebola konečnou zastávkou, prišla o svoju funkciu.

V rámci rekonštrukcie budovy postavili v jej bezprostrednej blízkosti ďalšiu, v ktorej je zriadená výstava približujúca históriu dopravy v hlav-

nom meste. Tu sme si mohli pozrieť množstvo fotografií a autentických modelov dopravných prostriedkov používaných v minulosti a zoznámiť sa s veľmi milou sprievodkyňou **Juditou Szegiovou**. Keďže išlo o našu rovesníčku, spoločne sme si s úsmevom zaspomínali na mestskú hromadnú dopravu v čase našej mladosti. Napríklad na autobusy či električky premávajúce s otvorenými dverami a na schodíkoch a na nárazníkoch stojacich či priam visiacich cestujúcich, na sprievodcov sediacich vedľa dverí, ktorí ručne dierkovali lístky, na ručne obsluhovaný zvonček oznamujúci štart atď. Po prehliadke zaujímavej expozície sme sa prešli k niekdajšej konečnej stanici električky (reštaurácia, ktorá sa tam nachádza, je otvorená až od 12. hodiny) a potom sme sa popri stanici, z ktorej sa pohýna sedačková lanovka, vrátili späť do mesta.

Zoltán Horváth

Spomienková plavba po Dunaji

Foto: E. Fallerová

Slovenská samospráva IX. obvodu *Budapešti* takmer od svojho založenia usporadúva na jeseň plavbu loďou po Dunaji pozdĺž Budapešti. Prvú októbrovú nedeľu sa vybrali mnohí slovenskí obyvatelia *Františkova*, ich sympatizanti a Slováci z ostatných budapeštianskych obvodov, aby sa pokochali v jesennom Dunaji. Žiaľ, bola to už tretia plavba, ktorú museli nazvať spomienkovou. Po bývalom sprievodcovi po slovenských reáliách hlavného mesta *Ladislavovi Malom* a po podpredsedníčke zboru *Alžbete*

Krajňákovéj v lete tohto roku zomrel bývalý predseda voleného zboru *Mikuláš Bogár*, ktorého pamiatke venovali túto plavbu. Začali ju na jeho počesť a na vyzvanie predsedníčky *Moniky Szelényiovej* minútou ticha. Predsedníčka potom v skratke spomenula bohatú životnú dráhu nebohého, k čomu *Gitka Tóthová Urbaničová* prispela albumom fotografií. Aj na jeho pamiatku zaspievali členovia *Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena* pod taktovkou dirigenta *Pétera Pálinkása* pilišské

ľudové piesne spracované pre zbor. O pamätihodnostiach hlavného mesta a ich slovenských súvislostiach hovorila zástupkyňa riaditeľky *budapeštianskej slovenskej školy Marcela Somogyiová*, ktorá spomenula nielen počet slovenských samospráv, ale aj staviteľov Parlamentu či palácov na *Andrássyho triede*, ako aj pltníkov.

Hoci sa účastníci zišli pri smutnej príležitosti, dobre sa cítili a vrátili sa domov s novými informáciami o našej krásnej metropole na Dunaji.

(ef)

Veselica na sídlisku

Foto: Z. Papuček

Samospráva mestskej časti *Františkov* každý rok začiatkom septembra usporadúva sériu programov nazvanú *Veselica na sídlisku*, ktorej dejiskom je najväčšie sídlisko obvodu pomenované podľa básnika *Attilu Józsefa*. Poskytuje tak miestnym národnostným samosprávam priestor, aby predstavili obyvateľom IX. obvodu svoju kultúru a gastronómiu. Okrem slovenského voleného zboru na čele s predsedníčkou *Monikou Szelényiovou*

využili túto možnosť grécka a nemecká samospráva. Slovenskú tradičnú kultúru prezentoval *Kerestúrsky slovenský folklórny súbor* a pávi krúžok, ktorý vedie predsedníčka *Slovenskej samosprávy XVII. obvodu Rozália Papová Polereczká*. Pávi krúžok od roku 1975, respektíve ako folklórny spolok od roku 1998 zachováva ľudové zvyky našej národnosti, jej tance, hudbu, hry. V pôvodnom ľudovom kroji predvádza každodenné i príleži-

stné zvyky Slovákov, ktoré sa zachovali z uplynulého a predminulého storočia, za sprievodu originálnej pôvodnej hudby a tanca. Vo *Františkove Kerestúrcania* predviedli *zemplínske* a *novohradské tance*. Po kultúrnom programe každá národnosť ponúkla záujemcom svoje tradičné jedlá. Samozrejme, najväčší úspech mali aj v tomto roku naše *bryndzové halušky*.

Monika Szelényiová

Nataša Floreanová v Slovenskom inštitúte

Foto: L. Fallerová

Riaditeľka Slovenského inštitútu **Ildikó Siposová** otvorila 11. septembra novú sezónu v budapeštianskom centre slovenskej kultúry skutočne grandiózne výstavou fotografií svetoznámej autorky umeleckých fotografií **Nataše Floreanovej**. Početným hosťom, medzi ktorými bol aj nový veľvyslanec Slovenskej republiky v Maďarsku **Pavol Hamžík**, na úvod zaspievali v bonvivánskom štýle spevák a hudobník **Berco Balogh** a herec, spevák a moderátor **Karol Čino**. Prítomných tak naladili na svetobežnícku vlnu charakteristickú pre Natašu Floreanovú, ktorej tvorbu najprv v krátkosti predstavila Ildikó Siposová. Po nej už obšírnejšie priblížil zhromaždeným život a tvorbu umeleckej fotografky kurátor výstavy, riaditeľ Galérie mesta Bratislavy **PhDr. Ivan Jančár**. Dozvedeli sme sa, že Nataška, ako ju vo svojom vystúpení pán Jančár familiárne, ale zároveň s

úctou oslovoval, opustila v roku 1968 Československo. Osud ju zavial do ďalekej Austrálie, kde nestratila pevnú zem pod nohami a s usilovnosťou podporovanou talentom sa vypracovala na svetoznámu výtvarníčku, ktorú protinožci považujú za vlastnú. (Jej sieťotlač, zachytávajúca z rôznych uhlov slávnú operu v Sydney, sú vyhľadávaným, ale trochu drahým suvenírom mnohých návštevníkov Austrálie, ktorým pri ich kúpe ani na um nepríde, že ich autorkou je Slovenka.) V Austrálii získala prestížnu cenu v súťaži k 200. výročiu osídlenia kontinentu, ktorá jej vytvorila priestor pre oficiálne diela do austrálskeho parlamentu a pre vládu. V súčasnosti striedavo žije a tvorí v Sydney aj v Bratislave. O jej tvorbu je záujem v celom svete. Od roku 1982 mala viac ako päťdesiat samostatných a kolektívnych výstav v Severnej a Južnej Amerike, Austrálii, Európe i Ázii. Na Slo-

vensku realizovala návrhy divadelných plagátov, obálky a ilustrácie kníh slovenských autorov. V roku 2015 mala v Galérii mesta Bratislavy výstavu, ktorá predstavovala významných umelcov so slovenskými koreňmi, ktorí sa stali pojmom v medzinárodnom meradle. Medzi nimi je zatiaľ ona jedinou ženskou predstaviteľkou. Ponuky sa jej hrnú zo všetkých strán, ona ale robí len to, čo ju uspokojuje. Jej práce vystavené v SI zachytávajú známe, ale aj neznáme kúty Bratislavy a Budapešti. Pod fotografiami zámerné chýbajú popisy, autorka ponecháva na nás, návštevníkov, zistiť, ktoré mesto práve vidíme.

Po výstave Ildikó Siposová pozvala prítomných na čašu vína, z ktorej sa vyklúla veľkolepá recepcia sprevádzaná umeleckým prejavom pánov Balogha a Čina.

EF

Zrod skla pred očami návštevníkov SI

Zaujímavý zážitok čakal hosti Slovenského inštitútu v Budapešti, ktorí sa 11. októbra prišli pozrieť na výstavu usporiadanú pri príležitosti 100. výročia vzniku Československa **Breathless – Zrod skla**. Podujatie otvorili veľvyslanec Slovenskej republiky **Pavol Hamžík** a veľvyslanec Českej republiky **Juraj Chmiel**. Vo vnútorných priestoroch inštitútu bola vystavená ume-

lecká i úžitková tvorba českých majstrov sklárov a nevšedná tvorba mladých slovenských sklárskych dizajnérov a tvorcov umenia, študentov **Ate-liéru Sklo Vysokej školy výtvarných umení v Bratislave** pod vedením **Pat-rika Illa**. Československo patrilo kedysi medzi sklárske veľmoci a po prehliadke vystavených skvostov zo skla možno dúfať, že sa mladým umelcom

podarí obnoviť zašlú slávu. Na dvore Slovenského inštitútu prebiehala skutočná atrakcia, sklári skupiny **Breathless** zakúrili v mobilnej sklárskej hute, aby tam pred očami návštevníkov vytvorili pozoruhodné diela krehkého majstrovstva. Moderátorom podujatia bol spolupracovník Českého centra **Róbert Gál**.

-etre

40-ročné Výhonky – antológia,

Pred 40 rokmi uzrela svetlo sveta významná publikácia Slovákov v Maďarsku: antológia *Výhonky. Slovenský inštitút v Budapešti (SI)* spolu so *Slovenskou samosprávou XII. obvodu hlavného mesta* pri príležitosti tohto jubilea usporiadali 18. októbra sympóziu.

„Básnik **Juraj Dolnozemský** je v našich kruhoch známy tým, že si sadne k stolu a pohotovo napíše príležitostnú báseň – tak, ako tú dnešnú,“ uviedla dodatočne báseň „Ani vtedy...“ moderátorka sympózia, riaditeľka Slovenského divadla *Vertigo (SDV) Daniela Onodiová*. Zarecitoval ju herec SDV **András Nagy**. Následne privítala hostí riaditeľka SI **Ildikó Siposová** a odovzdala slovo jednému z autorov *Výhonkov*, hlavnému organizátorovi podujatia, predsedovi Slovenskej samosprávy XII. obvodu Budapešti **Michalovi Hrivnákovi**, ktorý vo svojom príhovore citoval slová ďalšieho autora publikácie **Alexandra Kormoša**: „Literárna tvorba Slovákov žijúcich v Maďarsku po vydaní antológie *Výhonky* zaznamenala búrlivý kvantitatívny a kvalitatívny rozvoj. Tento vydavateľský čin bol epochálneho významu v živote našich spisovateľov, ba aj celej našej slovenskej pospolitosti.“ *M. Hrivnák* citát doplnil o myšlienku, že autori *Výhonkov* sa okrem spomínanej skutočnosti „zapísali do pamäti našej Slovače aj banálnejším spôsobom: svojou čistou fyzickou prítomnosťou, svojím duchom, postojmi k bytostným otázkam existencie národnosti prispeli k tomu, aby sme sa stali trochu slovenskejšími, aby

naša Slovač, táto suchá ratolesť slovenského národa, aspoň trochu ožila, roz zelenala sa, aby sme si ešte viac uvedomili svoje korene, potrebu pestovania materinského jazyka a jeho každodenného používania. ... Máme teda dôvod spomínať a máme z čoho čerpať odvahu a vieru v budúcnosť.“ *M. Hrivnák* však vyjadril aj svoj žiaľ nad tým, že v súčasnosti náš literárny život ochabol a za úlohu literátov preto označil o. i. aj upriamenie pozornosti mladých na význam tvorivej činnosti v živote jednotlivca i kolektívu.

So slávnostnými pozdravmi pred prítomných predstúpili predsedníčka *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM) Alžbeta Hollerová Račková*, ktorá označila literatúru za dôležitý prejav existencie ducha daného kolektívu, formou písomného pozdravu bývalý veľvyslanec Slovenskej republiky v Maďarsku **Rudolf Chmel**, osobne pozdravil slovenských krajanov predseda *Maticy slovenskej (MS) Marián Gešper*, ktorý ako prejav uznania odovzdal v mene *Výboru MS bronzovú cenu Maticy slovenskej* kolektívu autorov antológie *Výhonky* za mimoriadne zásluhy na tvorbe a propagácii slovenskej literatúry v Maďarsku a záverečný slávnostný príhovor mal člen predsedníctva *Spolku slovenských spisovateľov (SSS)*, tajomník *Žilinskej odbočky SSS*, šéfredaktor magazínu *Slovensko*, redaktor *Literárneho týždenníka*, spisovateľ, básnik, publicista **Igor Válek**, ktorý priniesol aj pozdrav predsedu SSS **Miroslava Bielika** a

odovzdal autorom antológie v mene Predstavenstva SSS diplom – čestnú poctu pri príležitosti 40. výročia vydania antológie *Výhonky* za zásluhy v oblasti slovenskej literatúry a kultúry v Maďarsku.

O význame antológie *Výhonky* vo vytváraní literárneho života Slovákov v Maďarsku hovoril prekladateľ, literárny vedec, dlhoročný riaditeľ SI, pedagóg **Karol Wlachovský**, podľa ktorého je „literatúra ako taká súčasťou pamäti národa, preto by bolo potrebné spraviť inventúru, akýsi základný fond slovenskej literatúry na území terajšieho Maďarska od 19. storočia. ... Tým by aj nasledujúca generácia dostala do rúk to, na čom by mohla ďalej budovať.“

Riaditeľka *Krajanského múzea Maticy slovenskej Zuzana Pavelcová* vystúpila na sympóziu s prednáškou *Po stopách literatúry Slovákov v Maďarsku – analýza archívnych fragmentov Krajanského múzea MS*, z ktorej sa prítomní mohli bližšie oboznámiť s fondmi Krajanského múzea. Zo zdravotných dôvodov sa na oslavách nemohla zúčastniť nasledujúca prednášateľka, pedagogička, vedúca *Katedry slovenského jazyka a literatúry na Segedínskej univerzite*, výskumníčka a prekladateľka **Katarína Maruzsová Šebová**. Časť z jej prednášky *Postvýhonková literárna tvorba Slovákov v Maďarsku* priblížila publiku *D. Onodiová*.

Pracovník *Katedry slovenského jazyka a literatúry na Pedagogickej fakulte Univerzity Jánoša Selyeho v Komárne Patrik Šenkár*, ktorý sa

symbol, inšpirácia

Foto: E. Fallerová

venuje krajskej slovenskej literatúre, sa na sympóziu venoval *Interpretačnej analýze textov jubilujúcich Výhonkov*. Následne novinár, publicista, spolupracovník Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ) a člen Redakčnej rady *Ludových novín Eudovít Pomichal*, ktorý je častým hosťom na našich podujatiach, vo svojom príspevku hovoril o *publicistike Slovákov v Maďarsku*. A napokon novinár, básnik, vydavateľ, bývalý šéfredaktor *Ludových novín Imrich Fuhl* priblížil *Výhonky očami 16-ročného čitateľa a 56-ročného vydavateľa* – teda seba samého. Vo svojich spomienkach autenticky znázornil, aký vplyv mala antológia na jeho generáciu, ako inšpirovala členov ďalšej generácie našich literátov, aby začali nielen tvoriť, ale aj sa rozprávať medzi sebou po slovensky. Autori antológie sa svojou fyzickou prítomnosťou medzi vtedajšou mládežou, svojím prístupom a radami postarali o zrod ďalšej generácie slovenských literátov v Maďarsku. Spomienky *I. Fuhla* dokonale odhalili

príčiny, prečo sa konala táto oslava, v ktorej centre nestála „iba“ obyčajná knižka, ale niečo omnoho viac.

Ako informoval organizátor podujatia, všetky prednášky v plnom znení plánujú vydať v zborníku, takže záujemcovia si ich budú môcť prečítať.

Po pásme prednášok herci profesionálnej zložky SDV *Denisa Dérová*, *Viola Thiringová* a *András Nagy* predniesli ukážky z tvorby autorov antológie *Výhonky*.

Podujatie počas celého večera spestrovali a napokon aj uzavreli hudobné vstupy žiakov budapeštianskeho slovenského gymnázia – *Zoltána Havasa*, ktorý hral na harmonike, a *Bernadett Puhovej* a *Beáty Capovej*, ktoré predniesli krásne slovenské ľudové piesne. Dramaturgickou pásma bola D. Onodiová.

Po obsažnom slávnostnom sympóziu čakala hostí recepcia vo dvore SI. Po nej si cestu domov mohli všetci prítomní spríjemniť výtlačkom k 40. výročiu znovu vydanej antológie *Výhonky* – daru vydavateľstva *SlovakUm*.

Zlatko Papuček

Slovenská samospráva Budapešti

Edita Hortiová
predsedníčka

Pavol Beňo
zástupca predsedníčky

Alžbeta Árgyelánová

Eva Fábíánová

Levente Galda

Rozália Papová Polereczká

Ladislav Petro

Sekretárka:

Eubomíra Fallerová

Adresa SSB:

Akadémia ul. 1, Budapešť 1054

Telefón: 302-5117

E-mailová adresa:

ssambp@gmail.com

Redakcia

Eubomíra Fallerová
šéfredaktorka

Vlasta Zsákaiová
jazyková redaktorka

Edita Hortiová
Pavol Beňo
Eva Fábíánová

Putovná výstava detských prác

Foto: L. Fallerová

V aule Materskej školy, základnej školy, gymnázia a žiackeho domova s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti sa 17. októbra uskutočnila milá slávnosť. Škola poskytla priestor putovnej výstave kresieb, ktoré sa zrodili na podnet *Národnostného pedagogického vzdelávacieho centra*, ktoré v školskom roku 2017/2018 po druhý raz vyhlásilo *Celoštátnu národnostnú výtvarnú súťaž* pre národnostné školy. Cieľom bolo podnieť žiakov týchto škôl, aby prostredníctvom výtvarného umenia predstavili históriu, geografiu, nehmotnú kultúru, ľudové zvyky a tradície a zároveň aby si rozvíjali tvorivosť. Súťaž prebiehala v štyroch kategóriách. Prvá, *Rozprávkový svet*,

patrila škôlkarom, druhá, *Hry našich predkov*, žiakom prvého stupňa základných škôl, tretia, *Ako žili a bývali naši predkovia*, žiakom druhého stupňa a štvrtá, hádam ako téma najťažšia, *Ozdoby minulosti*, gymnazistom, ktorí mali znázorniť typické motívy svojej národnosti. Kresby mohli byť zhotovené rôznymi technikami (ceruzka, akvarel, tempera...).

Do putovnej výstavy organizátori zaradili víťazné kresby. Zo slovenských účastníkov boli vystavené práce *Júlie Dzurišovej* z *Maďarsko-slovenskej dvojjazýčnej národnostnej základnej školy v Novom Meste pod Šiatrom*, ktorá získala osobitnú cenu poroty v III. kategórii, a *Tamary Kraj-*

čovej zo *Slovenského gymnázia, materskej školy, základnej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe*, ocenené vo IV. kategórii.

Účastníkov vernisáže v slovenskej škole, medzi ktorými boli aj *národnostná referentka centra Agneša Lesfalviiová Csengődiiová* a *predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti Edita Hortiová*, pozdravila riaditeľka *Júlia Szabová Marloková*. Program spestrili veselým vystúpením škôlkari, po nich zaspievali dievčatá z vyšších ročníkov a nechýbala ani hra na akordeóne. Zaujímavosťou si mohli putovnú výstavu pozrieť do 5 novembra.

Alžbeta Litauszká Héjasová

Deň národností v XX. obvode

V sobotu 22. septembra usporiadali v Peštianskom Alžbetíne Deň národností. Program so serióznou tradíciou umožňuje šiestim národnostným samosprávam pôsobiacim v XX. obvode predstaviť širokej verejnosti kultúru ich komunity.

Vzhľadom na premenlivé počasie program prebiehal v priestoroch Kultúrneho strediska Csili. Uviedla ho vicestarostka mestskej časti *Zuzana Juhászová*, pod ktorej patronátom sa podujatie konalo, predstavením národnostných samospráv. Konferencierkou programu, v ktorom vystúpili arménski, nemeckí, poľskí, rómski, slovenskí a ukrajinskí hudobníci, speváci a

Foto: György Bencze

tanečníci, bola národnostná koordinátorka obvodnej samosprávy *Ildikó Marosiiová*.

Slovákov tohto roku zastupoval tanečný súbor *Kacamajka* z Maglódu. Zožal veľký úspech, na čom mala iste podiel aj živá hudba, ktorá ho sprevádzala, ale aj prekrásny farebný kroj vystupujúcich.

Tiež tradíciou podujatia je, že popri prezentácii kultúry jednotlivé národnosti pripravujú aj ochutnávku charakteristických jedál a nápojov. U návštevníkov, ktorých vítali poslankyne obvodnej slovenskej samosprávy *Hilda Gulácsiová Fabuľová*, *Judita Oláhová* a *Mária Benczeová*, mali aj v tomto roku veľký úspech domáce záviný, bryndzové halušky a slovenské pivo. Aj tohto roku bol hosťom Dňa národností parlamentný poslanec XX. obvodu *István Hiller*.

O dobrú náladu sa na záver postarala kapela Vajda Gipsy.

Mária Benczeová

Po stopách Slovákov v Maďarsku

Pred niekoľkými rokmi sme s manželom navštívili *Klobásový festival v Békešskej Čabe* a dedinku *Pusztottlaka*, kde kedysi žili jeho predkovia. Pri pohľade na dlhé klobásky na festivale mi napadla myšlienka usporiadať zájazd členov nášho cirkevného zboru a. v. v *Modre-Kráľovej* na Dolnú zem. Veď aj u nás sa robia dobré klobásky a ešte v nedávnej minulosti boli zabíjačky pred Vianocami na dennom poriadku.

Myšlienku zájazdu na Dolnú zem sme oživilí pri oslavách 225. výročia narodenia *Jána Kollára v Mošovciach*, na ktorých sme sa s naším cirkevným zborom zúčastnili a kde sme sa zoznámili so sestrou farárkou slovenského evanjelického a. v. cirkevného zboru v Budapešti *Hildou Gulácsiovou Fabuľovou*.

Slovo dalo slovo a v sobotu 20. októbra v skorých ranných hodinách autobus s 51 výletníkmi vyrazil do Békešskej Čaby. Na zájazde sa zúčastnili okrem členov nášho zboru aj cirkevníci z Veľkého Grobu a ďalší. Medzi nami bola aj jedna pani – presídlenkyňa z obce Ambrózfalva a dcéra presídlenkyne z Poľného Berinčoka.

Krátko popoludní sme dorazili do Békešskej Čaby a rozišli sme sa po stánkoch s pravou čabajskou, či ako tamojší vravia čabianskou, klobásou a ďalšími zabíjačkovými špecialitami. Naše ženy zaujali okrem toho dve veci – „nástroj“ na výrobu domácich cestovín. Na výzor rovnaké cestoviny do polievky sa robia aj v našej

dedine a voláme ich „frkacule“. Robia sa však na drevených doštičkách s rýhami a s drevkom s kónickým zakončením. Druhou zaujímavosťou bol stánok, v ktorom mladý muž ťahal pravé štrúdl'ové cesto a piekli z neho domáce záviný. Nevedeli sme sa na neho vynadávať, aký bol šikovný. A, samozrejme, ochutnali sme jeho štrúdl'u – bola naozaj výborná. Jediné, čo nás zarmútilo bolo, že sme sa nevedeli dohovoriť po slovensky v meste, ktoré pred 300 rokmi osídlili slovenskí evanjelici a kde ešte pred 100 rokmi bolo viac ako 50 % obyvateľov Slovákov.

Unavení, ale plní dojmov a najmä dobrôt sme sa presunuli do Vinice, kde sme si nakúpili pravú čabiansku klobásku a iné domáce výrobky. Potom nás čakala cesta do Poľného Berinčoka, kde sme mali zabezpečené ubytovanie v internáte evanjelického lýcea.

V nedeľu ráno pre nás pripravili výborné raňajky z domácich zabíjačkových špecialít v zborovej miestnosti vo Viniciach a potom sme sa presunuli na slovenské služby Božie do čerstvo zrenovovaného Veľkého kostola v Békešskej Čabe. Niektorí si stihli pozrieť aj Slovenský oblastný dom, iní venovali viac času prehliadke Veľkého kostola. Je to obdivuhodná stavba a zanechala v nás veľký dojem.

Potom sme už zamierili do Budapešti, kde nás čakala sestra farárka *Hilda Gulácsiová Fabuľová*. Po spoločnom obede sme si prezreli Lutherov dvor na Rákócziho triede. Nie-

kdajší slovenský evanjelický kostol sme videli, bohužiaľ, len zvonku, keďže dnes je v súkromných rukách a cirkevný zbor máva služby Božie v neďalekej zborovej miestnosti. Tam sme si vypočuli veľmi smutný príbeh kostola i bytov, ktoré začiatkom 2. polovice 19. storočia na podnet Jána Kollára postavil slovenský ev. a. v. zbor v Budapešti. Smutný bol aj pohľad na kostol z ulice i z dvora a smutné bolo v to popoludnie aj jesenné počasie. Akoby chcelo podčiarknuť celú situáciu okolo kostola. A aký šokujúci rozdiel bol medzi tým, čo sme videli ráno vo Vinici a v Békešskej Čabe a popoludní v Budapešti!

Potom však prišla pani *Ruženka Néveryová*, ktorá nám pripravila úžasnú prehliadku Budapešti. Pozreli sme si najvýznamnejšie miesta a pamätihodnosti mesta. Prehliadku sme zakončili už za tmy na hradnom vrchu, odkiaľ sa nám naskytol úžasný pohľad na vysvietenú Budapešť.

Na záver sa chceme poďakovať všetkým, ktorí nám pomohli náš výlet zrealizovať – predovšetkým pani farárke budapeštianskeho slovenského evanjelického cirkevného zboru *Hilde Gulácsiovej Fabuľovej*, pánovi seniorovi *Zoltánovi Nagyovi* vo Vinici, pánovi farárovi *Pavlovi Kutyejovi* z Békešskej Čaby a našej sprievodkyne pani *Ruženke Néveryovej*.

Sidonia Horňanová,
zbor. far. v *Modre-Kráľovej*
Božena Uherčíková,
ved. zájazdu

Vlastivedný zájazd po Slovensku v obrazoch

Foto: E. Fallerová

Za finančnú podporu poskytnutú na vydanie nášho časopisu srdečne ďakujeme Samospráve hlavného mesta Budapešti a Slovenskej samospráve XX. obvodu Budapešti.

Pri zostavovaní čísla sme čiastočne použili články a fotografie z Ľudových novín a webovej stránky www.luno.hu.

BUDAPEŠTIANSKY
SLOVAK

Časopis Slovenskej samosprávy Budapešti. Náklad: 1000 výtlačkov.
Za vydanie zodpovedá predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti *Edita Hortiová*.
Adresa redakcie: 1054 Budapešť, Akadémia u. 1, tel./fax: 302-5117, e-mail: ssambp@gmail.com
Uzavierka čísla: 31. októbra 2018.
ISSN 1416-6453. Tlač: CZEDE Kft., Budapešť

B U D A P E S T I SZLOVÁK

A FŐVÁROSI SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT LAPJA
XXIII. ÉVFOLYAM 5. SZÁM 2018. OKTÓBER

A rákosmenti szlovákok kirándulása Szarvasra és Békéscsabára

Az idei október utolsó hétvégéje mozgalmasan telt a rákosmenti szlovákoknál, akiknél amúgy is mindig történik valami. Ezúttal Békés megye felé vettük az irányt. Elnökünk, Papné Polereczki Rozália kirándulást szervezett a Dél-Alföldre. Utazásunknak kettős célja volt: Szarvason emlékezni és emlékeztetni kívántunk az idén 100 éves első Csehszlovák Köztársaság megalakulására, illetve együtt akarunk ünnepelni a békéscsabaiakkal városuk újratelepítésének 300. évfordulóján. Mivel mindkét városnak komoly szlovák gyökerei vannak, így mi sem hiányozhattunk a megemlékezők sorából.

Csoportunk – amelyhez csatlakoztak a maglói és az újbudai szlovákok – szombaton kora reggel autóbusszal indult útnak. Mintegy három óra alatt értünk le Szarvasra az ottani Szlovák Óvoda és Általános Iskola épületéhez,

ahol Papné Polereczki Rozália, a rákoskeresztúri és Hajdúvári Katalin, a maglói szlovák önkormányzatok elnökei, valamint Spiri Katalin, az újbudai szlovák önkormányzat képviselője koszorút helyezett el Csehszlovákia egyik alapító atyjának, Milan Rastislav Štefánik csillagásznak, a francia hadsereg tábornokának szobránál. Az iskola bejárata mellett található szobor annak állít emléket, hogy a fiatal Štefánik 1894-től a Szarvasi Evangélikus Gimnázium tanulója volt, ahol 1898-ban érettségizett. A koszorúzást követően Nyemcsok Mátyásné igazgató asszony kedves meghívásának eleget téve megtekinthettük az óvoda és általános iskola szépen felújított, barátságos tantermeit. Nagyon megtetszett nekünk az iskola hangulatos épülete, a tanulást motiváló légköre, és őszintén sajnálni kezdtük, hogy mi nem itt végeztük az alapfokú tanulmányainkat.

A szarvasi megálló után Békéscsaba felé folytattuk utunkat, hogy részt vegyünk a város újratelepítésének 300. évfordulója köré font ünneppsorozatot lezáró „300 év 300 hang” címet viselő hangversenyen.

Tudni kell, hogy a törökdúlás után elnéptelenedett és gazdátlaná vált Körösök-menti vidéknek Harucken János György báró lett a tulajdonosa, aki az elpusztult Csaba nevű birtokára 1718-ban a felső-magyarországi Nógrád, Gömör és Hont megyékből evangélikus vallású szlovák anyanyelvű jobbágyokat hívott. A szlovákok betelepítése egészen a XVIII. század végéig tartott, akik anyanyelvük és evangélikus hitük megtartása mellett virágoztatták fel új lakóhelyüket és tették azt a történelmi Magyarország legnagyobb szlovákok lakta településévé.

A gyorsan fejlődő Békéscsaba 1840-ben mezővárosi, 1919-ben pedig városi rangot kapott. Lakosságának a lélekszáma a huszadik század elején már elérte a 40 ezer főt. Békéscsaba

1950-ben vált megyeszékhellyé. A városban számos olyan híres ember született vagy tevékenykedett, mint Munkácsy Mihály festő, Zsilinszky Mihály történész, Áchim L. András parasztvezér, Bajcsy-Zsilinszky Endre politikus, Gyóni Géza költő, Stark Adolf szőlőnemesítő, Kvasz András repülőgép-konstruktőr, Tevan Andor nyomdász, Mohácsy Mátyás kertész-mérnök, Sztaka Ernő vagy Lischka Lipót építészek. Ez a névsor korántsem teljes, még bővel folytatható lenne.

A csabai evangélikusok 1807-ben láttak hozzá a mai Kossuth téren álló templomuk építéséhez, amely ma Magyarország legnagyobb evangélikus temploma. Az építkezés tizenhét éven át tartott. A nagytemplomot a város újratelepítésének háromszázadik évfordulójára kívül és belül teljesen felújították. Ez az isten háza adott otthont október 27-én „300 év 300 hang” címet viselő ünnepi koncertnek. A hangverseny összes résztvevője a város szimfonikus zenekarának kísé-

retében közösen énekelte el a Tranoscius énekeskönyv „S Bohem já chci začati” (*Istentől el nem állok*) című zsoltárt, amelyet Sutyinszki János, a békéscsabai szlovák általános iskola és gimnázium egykori igazgatója írt át négy énekhangra és zenekarra. A csabaiak így adtak hálát Istennek az elődeik iránt három évszázadon át tanúsított gondviselésért. A műsort megelőzően Szarvas Péter polgármester a város közéleti, oktatási és kulturális életében szerzett érdemei elismeréseként kitüntetést adott át Sutyinszki Jánosnak nyugalmazott iskolaigazgatónak. A koncertet a templom főhomlokzatára vetített fényfestés zárta le, és tette még emelkedettebbé ezt a különlegesen szép estét.

Elmondhatjuk, hogy a város közönsége méltó módon emlékezett meg elődeiről. Mi is csak azt kérhetjük, hogy a Jóisten gondviselése segítse továbbra is ezt a különlegesen nagyszerű várost az újabb és újabb sikerek felé.

Sipiczki Márk

Foto: Papné Polereczki Rozália